

TA'LIM SOHASIDA INNOVATSION TEXNOLOGIYARDAN FOYDALANISHNING O'RNI VA AHAMIYATI

University of Business and Sciences universiteti Innovatsion texnologiyalar kafedrası o'qituvchisi Qurbanov B. B

Annotatsiya: Bugungi kunning globallashtayotgan dunyosida ta'lim sohasida innovatsion texnologiyalarning joriy etilishi zamonaviy jamiyatning muhim talablaridan biridir. Axborot-kommunikatsion texnologiyalari (AKT) va boshqa innovatsion yondashuvlar yordamida ta'lim jarayonini yanada qiziqarli, samarali va qulay qilish mumkin.

Ushbu maqolada ta'limda innovatsion texnologiyalarning ahamiyati, ularning o'rni, afzalliklari va qo'llanilish usullari keng muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: Zoom, Microsoft Teams, Google Classroom, Virtual va qo'shimcha reallik (VR/AR), Sun'iy intellekt (AI), Big Data.

Zamonaviy siyosiy va ijtimoiy-iqtisodiy hayotning tezkor darajada o'zgarishlari siyosiy, iqtisodiy va ijtimoiy munosabatlar tizimiga sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Shu bilan birga, har qanday o'zgarishlar yoki yangiliklar avvalo ta'lim tizimini qamrab oladi, chunki ta'lim jamiyat rivojlanishining asosiy harakatlantiruvchi kuchi hisoblanadi. Shu sababli XXI asrda ta'limga nisbatan yangi talablar ilgari surilmoqda, oliy ta'lim muassasalari talabalari tayyorgarligi sifati esa dolzarb masalalardan biriga aylangan. Hozirgi vaqtda bitiruvchilarning amaliy ko'nikmalari darajasi va ish beruvchi tashkilotlarning talab-ehiyotlari o'rtasida tafovut mavjud bo'lib, bozordagi kuchli raqobatchi sifatida tashkilotlar tobora ko'proq zamonaviy texnologiyalarga yo'nalmoqda. Ushbu farqni bartaraf etish uchun oliy ta'lim muassasalarida innovatsion o'quv texnologiyalarini keng miqyosda joriy qilish muhimdir.

Innovatsion texnologiyalar – bu ilg'or ilmiy yondashuvlar, yangi texnika uskunalari yoki dasturlar yordamida ishlab chiqilgan va amaliyotga joriy etilgan texnologiyalar bo'lib, ular orqali jarayonlar avtomatlashtiriladi, optimallashtiriladi va yangilanadi. Ularning asosiy maqsadi – resurslarni samarali ishlatish, jarayonlarni soddalashtirish va natijalarning sifatini oshirishdir.

Innovatsion texnologiyalarning ta'limdagi o'rni: Innovatsion texnologiyalar ta'lim jarayonini an'anaviy yondashuvlardan farqli ravishda interaktiv va amaliyotga yo'naltirilgan tarzda tashkil qilishga imkon beradi. Ushbu texnologiyalar:

- ✓ Talabalar uchun yangi imkoniyatlar yaratadi.
- ✓ O'quv jarayonini samarali tashkil qilishga yordam beradi.
- ✓ Ta'limni global tarmoqlar orqali barcha uchun tenglashtiradi.

Misol uchun, masofaviy ta'lim platformalari (Zoom, Microsoft Teams, Google Classroom) dunyoning istalgan burchagidagi o'quvchilar va o'qituvchilarni birlashtiradi. Shu bilan birga, virtual va qo'shimcha reallik

texnologiyalari (VR va AR) talabalarni real hayotga yaqin vaziyatlarda o'rgatish imkonini beradi.

Innovatsion texnologiyalarning turlari va qo'llanilish sohalari.

1. Axborot-kommunikatsion texnologiyalari (AKT)

AKT ta'limni raqamlashtirishda muhim ahamiyatga ega. Elektron kutubxonalar, ma'lumotlar bazalari va onlayn ta'lim platformalari orqali talabalar bilim olish imkoniyatlarini kengaytiradi.

2. Masofaviy ta'lim texnologiyalari

Elektron ta'lim vositalari orqali talabalar o'z vaqtini boshqarib, mustaqil o'rganish ko'nikmalarini shakllantiradi. Bu, ayniqsa, pandemiya kabi sharoitlarda samarali bo'ldi.

3. Gamifikatsiya (o'yinlashtirish)

O'quv jarayoniga o'yin elementlarini qo'shish orqali talabalarning qiziqishini oshirish mumkin. Masalan, Duolingo yoki Quizlet kabi ilovalar yordamida chet tillarini o'rganish jarayoni samaraliroq bo'ladi.

4. Virtual va qo'shimcha reallik (VR/AR)

Bu texnologiyalar talabalarga murakkab mavzularni ko'rgazmali tarzda o'rganishga yordam beradi. Masalan, tibbiyot sohasida VR texnologiyalari yordamida jarrohlik amaliyotlarini virtual tarzda mashq qilish imkoniyati mavjud.

5. Sun'iy intellekt (AI)

AI yordamida talabalar uchun individual o'quv dasturlari yaratish mumkin. Shuningdek, AI talabalarning o'qish qobiliyatlarini tahlil qilib, ularning zaif tomonlarini kuchaytirish bo'yicha takliflar beradi.

Innovatsion texnologiyalarning afzalliklari.

✓ Bilim olish jarayonining moslashuvchanligi

Masofaviy ta'lim texnologiyalari talabalar uchun ta'lim olish joyini va vaqtini o'zlari tanlash imkoniyatini beradi. Bu esa bilim olishni istaganlar uchun ta'lim olishdagi to'siqlarni kamaytiradi.

✓ Interaktivlik va qiziqarli ta'lim jarayoni

Multimedia vositalari (videolar, animatsiyalar) yordamida talabalar murakkab mavzularni tushunish va mustahkamlash jarayonida faol ishtirok etadilar.

✓ Shaxsiylashtirilgan ta'lim

Sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (Big Data) yordamida har bir talabaga individual ta'lim dasturlari yaratiladi. Bu talabalarni bilim olish jarayoniga qiziqtiradi va ularning ehtiyojlariga mos keladi.

✓ Ijodkorlikni rivojlantirish

Gamifikatsiya va loyiha asosida o'rganish talabalarni o'z g'oyalari bilan ishlashga undaydi. Bu esa innovatsion fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

✓ Talabalar o'rtasida muloqotni rivojlantirish

Guruh bo'lib ishlash yoki loyiha asosida ta'lim olish jarayonida talabalar o'rtasidagi ijtimoiy va kommunikativ ko'nikmalar rivojlanadi.

Innovatsion texnologiyalarning muammolari va cheklovlari

Innovatsion texnologiyalarning ta'limga joriy etilishida ba'zi qiyinchiliklar ham mavjud:

1. Texnologik infratuzilmaning yetishmasligi

Qishloq joylarda internet va texnik vositalarning yetishmasligi bu texnologiyalardan to'liq foydalanishga to'sqinlik qiladi.

2. Moliyaviy xarajatlar

Yangi texnologiyalarni ta'lim tizimiga joriy qilish katta mablag' talab qiladi.

3. O'qituvchilarning texnologik savodxonligi

Innovatsion texnologiyalarni samarali qo'llash uchun o'qituvchilarning zamonaviy texnologiyalarni bilishi va ulardan foydalanishni o'rganishi muhimdir.

4. Texnologiyalarga qaramlik

Texnologiyalardan haddan tashqari foydalanish talabalar mustaqil fikrlash va ijodkorlik qobiliyatlarini susaytirishi mumkin.

Innovatsion texnologiyalarni ta'limga joriy qilish usullari

1. O'qituvchilarning malakasini oshirish

Innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish uchun o'qituvchilarni maxsus kurslar orqali o'qitish zarur.

2. Texnologik infratuzilmani rivojlantirish

Maktablar va oliy ta'lim muassasalarini zarur texnik vositalar bilan ta'minlash ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi.

3. O'quv dasturlarini moslashtirish

Darslarni interaktiv va qiziqarli qilish uchun innovatsion texnologiyalardan foydalanishga mos dasturlar ishlab chiqish kerak.

Kelajakda innovatsion texnologiyalar

Kelajakda ta'lim jarayonida quyidagi texnologiyalar keng qo'llanilishi kutilmoqda:

1. Metaverse ta'limi: Virtual olamda darslar tashkil etish orqali talabalar uchun real hayotga yaqin ta'lim jarayoni yaratiladi.

2. Blokcheyn texnologiyalari: Diplom va sertifikatlarning xavfsizligini ta'minlash uchun ishlatiladi.

3. Genetik algoritmlar: Talabalarning ehtiyojlariga moslashtirilgan ta'lim tizimlarini yaratishda qo'llaniladi.

Xulosa

Ta'lim olishda innovatsion texnologiyalarni qo'llash zamonaviy ta'lim jarayonining ajralmas qismiga aylanmoqda. Ushbu texnologiyalar ta'limni yanada samarali, qiziqarli va moslashuvchan qilish imkonini beradi. Ammo ularning muvaffaqiyatli joriy qilinishi uchun texnologik infratuzilmani rivojlantirish, o'qituvchilar malakasini oshirish va ta'limni yangi talablar asosida tashkil qilish zarurdir. Innovatsion texnologiyalarning ta'limga keng ko'lamda tatbiq etilishi kelajak avlodning bilimli va malakali bo'lishiga xizmat qiladi.

Innovatsion texnologiyalar ta'lim jarayonini boyitadi va talabalarni amaliyotga tayyorlashga yordam beradi. Ular nafaqat professional bilimlarni, balki mustaqillik, mas'uliyat, ijodkorlik kabi sifatlarni rivojlantiradi. Ushbu yondashuv

ta'lim samaradorligini oshirish bilan birga, talabalar va o'qituvchilar o'rtasidagi muloqotni ham kuchaytiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarori. (2019). "Raqamli iqtisodiyotga o'tish bo'yicha chora-tadbirlar to'g'risida."

2. Selwyn, N. (2016). "Education and Technology: Key Issues and Debates." Bloomsbury Publishing. Ta'lim va texnologiya: asosiy masalalar va bahslar.

3. Sharples, M., & Domingue, J. (2016). "The Blockchain and Kudos: A Distributed System for Educational Record, Reputation and Reward." Blokcheyn texnologiyalari ta'limda

4. Mishra, P., & Koehler, M. J. (2006). "Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge." Innovatsion texnologiyalarning amaliy qo'llanilishi

5. Chang, G. ve Hwang, G. J. (2018). "AR and VR Applications in Education: A Literature Review." Virtual va qo'shimcha reallik ta'limda

6. Deterding, S., Dixon, D., Khaled, R., & Nacke, L. (2011). "From Game Design Elements to Gamefulness: Defining 'Gamification'." Gamifikatsiya

7. Siemens, G., & Long, P. (2011). "Penetrating the Fog: Analytics in Learning and Education." Ta'lim va ta'limda tahlil.

8. Lee, L. H., Braud, T., Zhou, P., Wang, L., Xu, D., Lin, Z., ... & Hui, P. (2021). "All One Needs to Know about Metaverse: A Complete Survey on Technological Singularity, Virtual Ecosystem, and Research Agenda."

9. Coursera, EdX va Khan Academy rasmiy veb-saytlari. Ularning ta'lim tizimi haqida ma'lumotlar:

<https://www.coursera.org>

<https://www.edx.org>

<https://www.khanacademy.org>